

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА
МАКАРОВА
ФАКУЛЬТЕТ МОРСЬКОГО ПРАВА

ГОМЕЛЬСЬКА ФІЛІЯ МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«МИТСО», РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ

ЯНЬЧЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, КИТАЙСЬКА НАРОДНА
РЕСПУБЛІКА

МАТЕРІАЛИ

XIV міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 101 -
річчю
Національного університету кораблебудування імені адмірала
Макарова

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

2–3 грудня 2021 р.

«Гельветика» 2021

Видавничий дім

УДК 342(063) С76

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова оргкомітету – Дубинський Олег Юрійович, доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, економічних, юридичних та соціальних питань НУК імені адмірала Макарова, голова Миколаївського обласного відділення Центру українсько-європейського наукового співробітництва;

Секретар оргкомітету – Сікорський Олександр Петрович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри морського та господарського права НУК імені адмірала Макарова;

Ломжець Юлія Вікторівна, кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедри морського та господарського права НУК імені адмірала Макарова;

Ломакіна Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри адміністративного та конституційного права НУК імені адмірала Макарова

Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики: Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 101-річчю Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, 2–3 грудня 2021 р. – Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 648 с.

ISBN 978-966-992-698-2

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на XIV міжнародну науково-практичну конференцію, що присвячена 101-річчю Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова «Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики», яка відбулася 2–3 грудня 2021 р

УДК 34(063)

ISBN 978-966-992-698-2

© Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2021

Деякі аспекти кримінологічної характеристики особи неповнолітнього злочинця

Мікурова А. С514

Застосування додаткових покарань при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням

Недов С. Л.....518

Основні функції прокурора як напрями прийняття кримінальних процесуальних рішень під час досудового розслідування

Павлійчук К. В.....522

Psychological features of professional criminals and recidivists

Polyukhovych Ye. E., Nikitina I. P526

Перевищення меж необхідної оборони: поняття за відповідальність за законодавством України

Ругін В. В529

Деякі питання щодо значення експертизи у кримінальному провадженні

Ряшко О. В533

Обов'язки засуджених в Україні

Сіденко В. В.....536

Судочинство в кримінальному провадженні в умовах пандемії COVID-19

Сікорський О. П., Кравченко А. С.....539

ЗАСТОСУВАННЯ ДОДАТКОВИХ ПОКАРАНЬ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ОСОБИ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Недов Сергій Леонідович

кандидат юридичних наук, доцент, заслужений

юрист України,

професор кафедри права Дніпровського

гуманітарного університету

м. Дніпро, Україна

Питання застосування додаткових покарань при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням є найбільш гострим та суперечливим як в теорії кримінального права, так у в судовій практиці. Актуальність цієї проблеми обумовлена перш за все важливими науковими та практичними завданнями, які виконує інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням. З наукової точки зору розв'язання цієї проблеми сприятиме вирішенню таких наукових завдань, як визначення юридичної природи цього інституту, можливість та ефективність досягнення цілей покарання. З практичної точки зору розв'язання цієї проблеми сприятиме досягненню таких практичних завдань, як доцільність застосування додаткових видів покарання при застосуванні інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. Під час застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням можуть бути застосовані такі додаткові види покарання, як штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Такі запитання, як наукова та практична доцільність застосування додаткових видів покарання при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням, ефективність застосування цих видів покарання для досягнення цілей покарання, залишаються невідрішеними і на сьогоднішній день, тому в цій статті ми спробуємо торкнутися їх.

КК України передбачає застосування такого інституту кримінального права України, як звільнення від відбування покарання з випробуванням ст. 75 КК України. Виходячи зі змісту цієї статті, під час призначення одного з названих основних видів покарання суд, якщо дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, може прийняти рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням. Відповідно до статті 77 КК України, у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням можуть бути призначені додаткові покарання у вигляді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або.

займатися певною діяльністю і позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу [1, с. 42-43]. В юридичній літературі на сьогодні питання доцільності застосування додаткових покарань під час звільнення особи від відбування покарання з

випробуванням залишається дискусійним. Автори, висловлюють думку про те, що при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням можуть бути застосовані додаткові покарання. Поширенню цієї думки сприяло, насамперед, помилкове, на наш погляд, розуміння юридичної природи інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. А отже, якщо цей інститут за своєю сутністю є звільненням особи від відбування покарання, то виконання додаткових покарань щодо засудженого, до якого він був застосований, суперечить його природі та функціональному призначенню. Так з одного боку, особа звільняється від відбування основного покарання, разом з цим до цієї особи застосовуються додаткові покарання. Отже фактично «повного» звільнення особи від відбування покарання не відбувається. З одного боку, цей інститут застосовується для звільнення особи від реального відбування покарання, і одночасно до особи застосовується інше покарання, яке особа вже реально відбуває. Тому, на наш погляд, застосування додаткових покарань при звільненні від відбування покарання з випробуванням є не виправданим. По – перше, такий підхід до вирішення питання цілком відповідає юридичній природі інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. Отже, особі призначається один з основних видів кримінального покарання, але особа звільняється від його реального відбування. Якщо до особи застосувати додаткове покарання, то взагалі не можна говорити про звільнення особи від відбування покарання. По-друге, це підкреслюватиме його гуманістичну спрямованість. І по-третє, найбільш сприятиме у досягненні цілей покарання без його реального застосування.

Штраф, відповідно до ст. 53 КК України, – це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і межах, установлених в Особливій частині КК України. Як додаткове покарання може бути призначений, якщо його спеціально передбачено в санкції статті Особливої частини КК України [2, ст. 65-66]. Відповідно до положень ст. 53 та ст. 77 КК України застосування штрафу як додаткового покарання при застосуванні інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням є цілком можливим. Але на практиці трапляються випадки, коли застосування штрафу як додаткового покарання під час звільнення особи від відбування покарання з випробуванням викликає певні негативні наслідки. Якщо засуджений, втратив роботу, і не зможе виплатити штраф, він порушить умови випробування. Тобто засуджений буде направлений для відбування призначеного покарання. Це означає, що ця особа не виправдано буде направлена для відбування покарання.

Відповідно до ст. 55 КК України, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як додаткове покарання. Цей вид покарання як додаткове може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті Особливої частини цього Кодексу за умови, що з урахуванням характеру кримінального правопорушення, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [3, с. 78]. У разі призначення позбавле-

ння права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк, воно поширюється на весь час відбування основного покарання і, крім цього, на строк, установлений вироком суду, що набрав законної сили. При цьому строк додаткового покарання у разі застосування ст. 77 цього Кодексу обчислюється з моменту набрання вироком законної сили. Так, на думку багатьох вчених, застосування такої додаткової міри покарання при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням є виправданим. На наш погляд, ця точка зору є спірною. При застосуванні інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням досягнення такої цілі покарання як виправлення засудженого відбувається завдяки певному механізму цього інституту шляхом виявлення довіри до засудженого без реального застосування до нього призначеного покарання, встановлення певних обов'язків. Застосування такої додаткової міри покарання, як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням має головним чином превентивну мету, це позбавить її можливості вчинити нове кримінальне правопорушення. Цілком зрозуміло те, що превентивний характер цього додаткового покарання втрачає зазначені якості при застосуванні інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням [4, с. 47]. Це обумовлено тим, що особа має виправитись і без застосування до неї цієї додаткової міри покарання. Крім цього, така позиція надає репресивності інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням, що не відповідає сучасній кримінально-правовій політиці в Україні. При умовному засудженні додаткові міри покарання втрачають зазначену якість, оскільки довір'я виявляється особі, якій покарання відбувати недоцільно, вона може бути перевихована без цього. Тому протягом іспитового строку застосовувати їх немає необхідності.

При звільненні особи від відбування покарання з випробуванням як додаткової міри покарання може бути застосовано позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Згідно зі ст. 54 КК України така міра покарання може бути застосована до особи, яка засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин. На наш погляд, застосування такої міри покарання як додаткової при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням, як ми говорили раніше, цілком суперечить юридичній природі інституту звільнення від відбування покарання і не несе в собі виховного впливу на свідомість звільненої особи, а навпаки, породжує непорозуміння між державою і особою, бо, з одного боку, особу звільняють від відбування покарання, проявляючи довіру до неї, а з іншого піддають ще додатковому покаранню. Такий підхід лише сприятиме виникненню непорозумінь та суперечностей. Так, сам факт засудження особи вже несе за собою певні негативні наслідки, але крім того, що хоча особа і звільняється від відбування основного призначеного покарання, до неї ще буде застосовано додаткове покарання. У свідомості

засудженого застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням не викликає почуття довіри до нього з боку держави, а лише підкреслить його репресивність. У наведених нами положеннях ми сформулювали свою точку зору щодо можливості застосування додаткових покарань при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням. Тому вважаємо недоцільним застосування взагалі додаткових покарань при звільненні від відбування покарання.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25, стаття 77.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, В. В. Чернея. Київ, 2016. 1064 с.

3. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова. Харків, 2020. 428 с.

Von Hirsch A. Recent trends in American criminal sentencing theory. *Maryland Law Review*. Volume 42, Issue 1. – С. 6–36. – URL: <http://digitalcommons.law.umaryland.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2534&context=ml>